

СЧЕТОВОДНА ПОЛИТИКА – СЪДЪРЖАТЕЛНИ МОМЕНТИ И ОСОБЕНОСТИ ПРИ ТЕКУЩОТО И ПЕРИОДИЧНОТО ОТЧИТАНЕ

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова¹

Гл. ас. д-р Калин Йоновски

Резюме: Настоящата статия е посветена на част от изследваните въпроси в научноизследователски проект № 2 – 2012 на тема ”Теоретико-приложни аспекти на счетоводната политика и възможности за нейното оптимизиране в нефинансовите предприятия”. Обект на изследване в проекта е счетоводната политика в нейната теоретична същност, нормативна регламентация и практическа реализация в различни нефинансови предприятия от реалния сектор на икономиката. Целта на проекта е да се изследват теоретико-приложните аспекти на счетоводната политика и на тази база да се предложат възможности за нейното оптимизиране в нефинансовите предприятия. На базата на така реализирания проект са решени следните задачи – проучена е теоретичната същност на счетоводната политика; характеризирана е нормативната основа на счетоводната политика; анализирани са практическите процедури по изготвянето и прилагането на счетоводната политика в нефинансови предприятия; изведени са възможности за оптимизиране на счетоводната политика в нефинансовите предприятия посредством нейното моделиране.

Счетоводната политика на предприятието е съвкупност от правила, принципи и процедури, които са неизменно свързани с текущото и периодичното счетоводно отчитане, което се отличава със свои специфични съдържателни моменти и особености. С оглед на това обстоятелство съобразяването с тях е от съществено значение за счетоводството, което като информационна система създава обхватна по вид, актуална по време и разрезна по съдържание информация, необходима на потребителите за вземане на оптимални управленски решения.

Ключови думи: счетоводна политика; текущо счетоводно отчитане; периодично счетоводно отчитане; съдържателни моменти; счетоводен баланс; управленски решения; информационна система.

JEL: M41

¹ Участието на авторите в написването на статията е: доц. д-р Галя Иванова-Кузманова – Увод, Част I, резюме и ключови думи; гл. ас. д-р Калин Йоновски – Част II, резюме, ключови думи и заключение.

Гая Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

ACCOUNTING POLICIES - CONTENT ISSUES AND PECULIARITIES IN THE CURRENT AND PERIODIC REPORTING

[Assoc. Prof. Galia Ivanova – Kuzmanova, Ph.D](#)²

Head Assist. Prof. Kalin Yonovsky, Ph.D

Abstract: This article is dedicated to the issues of the studied in a research project № 2-2012 entitled "Theoretical and applied aspects of accounting policy and its optimization capabilities in non-financial enterprises." Object of study is the accounting policy in its theoretical nature, legal regulations and practical implementation in a variety of non-financial enterprises in the real sector of the economy. The project aim is to explore the theoretical and practical aspects of accounting policy and the basis to propose options for its optimization in non-financial enterprises. Based on well implemented project the following tasks are - studied theoretical nature of accounting policy, has characterized the legal basis of the accounting policy, analyzed the practical procedures for the preparation and application of accounting policy in non-financial enterprises are derived optimization capabilities of the accounting policy in non-financial enterprises through its modeling.

The accounting policy is a set of rules, principles and procedures that are invariably tied to current and periodic accounting, which is distinguished by its specific content issues and features. In view of the fact that compliance with them is essential for accounting as an information system that creates a kind of comprehensive, updated during incision and content information for consumers making optimal management decisions.

Keywords: accounting policies, currently accounting, periodic accounting, content issues, balance sheet, management decisions, information system.

JEL: M 41

Счетоводната политика е единен специфичен модел за организиране на счетоводното отчитане и включва основните правила за вярно и честно представяне на имущественото състояние на предприятието, както и изготвяне на финансови отчети. Разработването ѝ е сложен процес, който изисква съобразяване с националното счетоводно законодателство.

Счетоводната политика на предприятието като съвкупност от правила, принципи и процедури е неразривно свързана с текущото и периодичното счетоводно отчитане. Това отчитане се отличава със свои специфични съдържателни моменти и особености. В много случаи обаче те се пренебрегват, като по този начин остават извън погледа на счетоводството в теоретичен и практически аспект. Целта е да се изследват тези моменти и особености.

² The participation of the author in writing the article: Assoc. Prof. Galia Ivanova-Kuzmanova, Ph.D. - Introduction, Part I, abstract and keywords; Head Assist. Kalin Yonovski, Ph.D. - Part II, summary, keywords, and conclusion.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

Обект на изследване е счетоводната политика по отношение на текущото и периодично отчитане в нефинансовите предприятия.

Предмет на изследване са теоретико-приложните аспекти и начините за оптимизиране на счетоводната политика в нефинансовите предприятия.

Изследователската теза се свързва с идеята, че съобразявайки се с посочените съдържателни моменти и особености се постига подобряване на моделите на счетоводната политика за активите и пасивите и годишното счетоводно приключване.

Настоящата разработка не обхваща всички възможни аспекти, свързани със счетоводната политика. Прави се опит да се даде отговор само на някои въпроси, свързани с текущото и периодично отчитане, без претенции за пълното им изчерпване.

В хода на изследването се използва подходящ инструментариум за разработване на поставените проблеми – анализ, синтез, моделиране, дедукция индукция.

Разработената и утвърдена счетоводна политика е вътрешен нормативен акт. Въпросите, които се включват в счетоводната политика са многообразни. Те се определят в зависимост от характера и особеностите на осъществяваната дейност на предприятието, както и от формата на счетоводството.

I

Счетоводната политика по отношение на текущото счетоводно отчитане зависи от индивидуалните характеристики на отчетните обекти през съответния период. Това включва спазване на основните принципи, посочени в Закона за счетоводството. На тази база предприятията разработват свои счетоводни политики за признаване и счетоводно отчитане на активите и пасивите.

Собственият капитал на предприятието обхваща основния капитал, създадените резерви и финансовите резултати.

Основният капитал се определя от номиналната стойност на издадените акции/дялове.

Капиталовите резерви включват резерви създадени съгласно нормативен акт или с решение на собствениците, съответстващо на устава/дружествения договор, както и резерви от последващи оценки на активи.

Финансовият резултат е част от собствения капитал. Той е положителен и отрицателен.

Печалбата, която се реализира принадлежи на собствениците.

Загубата е коректив на собствения капитал, като се намалява неговия размер.

Във връзка със счетоводната политика за дълготрайните материални активи се прилагат постановките на приложимите СС 16 - Дълготрайни материални активи, съответно МСС 16 Имоти, машини и съоръжения. Съгласно СС 16 дълготрайните материални активи са „...установими нефинансови ресурси, които

Гая Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

са придобити и притежавани от предприятието”³. Те трябва да отговарят на следните критерии за идентифициране:

- имат натурално – веществена форма;
- използват се за производство и/или доставка/продажба на стоки и услуги, за отдаване под наем, за административни или други цели;
- очаква се да бъдат използвани през повече от един отчетен период.

Един актив се признава и отчита като дълготраен материален актив, когато са изпълнени следните условия:

- отговаря на изискванията за определянето му като материален дълготраен актив;
- стойността на актива може да бъде изчислена;
- очаква се икономическа изгода, генерирана или свързана с актива, чрез увеличение на приходите или намаление на разходите от употребата му .

Не се отчитат като материални дълготрайни активи тези активи, за които предприятието не може да контролира икономическата изгода въз основа на притежаваните от него права или не може да ограничи достъпа на други лица до тези изгоди.

Първоначалната оценка на дълготрайните материални активи зависи от начина на придобиване. Тя може да бъде:

- цената на придобиване, когато активът се придобива от външен доставчик;
- себестойност, когато активът се създава в предприятието;
- справедлива стойност - активът е получен в резултат на безвъзмездна сделка.

Дълготрайните материални активи се отписват при освобождаване или когато не се очакват бъдещи икономически изгоди. Необходимостта за изваждането от употреба може да бъде продиктувано от различни събития (ликвидация, продажба, липса и др.). За всеки конкретен случай предприятието разработва методика.

След първоначалното признаване всеки отделен дълготраен материален актив следва да се оценява като се прилага един от моделите:

- модел на цената на придобиване;
- модел на преоценката.

Предприятието признава един актив и го отчита като дълготраен нематериален актив, когато отговаря на следните критерии:

- разграничим ресурс, без физическа субстанция, контролиран от предприятие в резултат на минали събития;
- очаква се да бъде използван повече от един отчетен период;
- стойността на актива може надеждно да бъде изчислена;
- предприятието очаква да получи икономически изгоди, свързани с актива.

Оценка след първоначалното признаване на дълготрайните нематериални активите се извършва съгласно счетоводните стандарти.

³ СС 16 Дълготрайни материални активи. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 30, 2005, посл. изм. бр. 86, 2007. <http://www.schetovodstvo.info/files/down/337-nss16.doc>, посл посещение 29.10.2012 г.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

Предприятието разработва своя собствена амортизационна счетоводна политика. Съгласно СС 4 – Отчитане на амортизациите, амортизацията е „...разходът, признат за отчетния период, получен в резултат на разсрочване на амортизируемата стойност на даден актив през предполагаемия му срок на годност”⁴. Следователно амортизацията води до намаляване на експлоатационните качества на дълготрайните материални активи в резултат на използването им в дейността на предприятието.

За всеки актив (материален и нематериален) се разработва и утвърждава амортизационен план.

Въз основа на индивидуалните амортизационни планове за всеки актив се съставя обобщен амортизационен план за всички активи.

Съгласно изискванията на ЗКПО, чл.52, ал. 1 „Данъчно задължените лица, които формират данъчен финансов резултат, изготвят и водят данъчен амортизационен план, в които отразяват всички данъчни амортизируеми активи”⁵. Този план представлява данъчен списък и има за цел да отрази информацията, отразена според изискванията на Закона за корпоративното подоходно облагане.

Динамичния характер на международните финансови пазари наложи широкото използване на разнообразни краткосрочни и дългосрочни финансови активи. Затова е важно определянето на принципите за признаване, класифициране, оценяване, отчитане и оповестяване на информацията. За всяка група се възприема специфична методология на отчитане, като се спазват постановките в приложимите счетоводни стандарти.

Дългосрочните финансови активи имат следните по-важни характеристики:

- могат да са участия със собствени средства в капиталите на други предприятия;
- чрез тях се упражнява контрол с различна степен на влияние;
- съучастията са в парична и непарична форма.

Инвестициите се признават и отписват към датата на търгуване с изключение на тези финансови активи, измерени по справедлива стойност. Инвестициите в дъщерни и асоциирани предприятия се отразяват като се спазват постановките на МСС 27 Консолидирани и индивидуални отчети и МСС 28 Инвестиции в асоциирани предприятия.

Инвестиционните имоти са инвестициите в земя или сгради, или части от сграда или и двете, държани от собственика с намерение по-скоро за получаване на приходи от отдаване под наем. Особеностите на инвестиционните имоти изискват преглед на прилаганата счетоводна политика най-малко два пъти – в началото и в края на периода, защото трябва да се установят възможностите за генериране на икономически изгоди.

Интерес представлява счетоводната политика по отношение на материалните запаси в предприятието. Материалните запаси включват са материали, продукция, стоки незавършено производство, резервни части,

⁴ СС4 Отчитане на амортизациите. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 30, 2005, посл. изм. ДВ. бр. 86, 2007 .<http://www.schetovodstvo.info/files/down/329-nss4.doc>, посл. посещение 29.10.2012 г.

⁵ Закон за корпоративното подоходно облагане. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 105, 2006, посл. изм. бр. 94, 2012.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

материални активи, придобити за инвестиционни цели, а не за ползване в стопанската дейност.

Материалните запаси се отчитат по доставна стойност, която включва всички разходи във връзка с доставянето на стоково-материалните запаси, като разходи по закупуването, разходи за преработка и други разходи.

Разходите по закупуването включват: покупна цена, вносни такси и мита, невъстановими данъци и акцизи, разходи, които са необходими за привеждане на материалните запаси и стоките в готов за използване вид. Приспадат се търговската отстъпка и други компоненти, водещи до намаляване на разходите.

Разходите по доставката включват разходи за превозни, товарни и разтоварни операции, монтаж и пробна експлоатация.

Стоково-материалните запаси се отписват по метода на конкретно определената стойност, когато тяхното потребление засяга определени партиди производства. Това е възможно най-точният метод, защото се проследява потока от ресурси. Когато няма условия за прилагане на метода на конкретно определената стойност се препоръчва се да се използва метода първа-входяща – първа изходяща стойности или средно претеглена стойност.

Важно място в счетоводната политика, свързана с текущото отчитане заемат паричните средства. Те включват парични средства в брой и по сметки в банки.

Закупената валута се отчита по курс на придобиване, а продадената-по курс на продажбата.

Сделките в чуждестранна валута, с изключение на покупката и продажбата се отчитат по централния курс на БНБ към датата на сделката.

Към края на всеки месец валутните активи и пасиви се преоценяват по централния курс на БНБ за последния работен ден на месеца.

Курсовите разлики, възникващи при уреждане на вземания и задължения във валута и при преценка на валута могат да имат положителни или отрицателни стойности.

Положителните курсови стойности се разглеждат и отчитат като текущи финансови приходи, а отрицателните - като текущи финансови разходи.

Процесът на продажбите е завършващият етап в кръгооборота на вложените в стопанската дейност средства. Най сигурният критерии за признаване на една продажба е получените суми от продажбите. Всички останали критерии са несигурни, тъй като моментът на възникване на вземането се приема и за момент на признаването на продажбата. Възможностите за признаване на приходите са регламентирани в МСС 18 Приходи.

Не са приходи събраните суми от името на трети лица, като данък добавена стойност, застраховки, суми събрани от името и за сметка на възложител, тъй като те не носят икономическа изгода на предприятието и не водят до увеличение на собствения капитал.

Приходът не се признава, когато разходите не могат да бъдат надлежно изчислени. При тези обстоятелства всяко получено плащане се признава като пасив.

При наличие на неяснота по събирането на сума, която вече е включена в прихода, несъбраната сума се признава за разход, а не като корекция на сумата на първоначално признатия приход.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

Приходите от продажба на продукцията се признават при възникване на вземането и при фактуриране, тъй като рисковете и изгодите свързани със собствеността на продукцията са прехвърлени на купувача.

Приходи от услуги се признават при възникването им.

Приходът от продажби на недвижими имоти се признава, след като правото на собственост бъде прехвърлено на купувача.

Продажба на изплащане, при която плащането се извършва на вноски, прихода се признава на датата на продажбата.

За излишък на активи прихода се признава след установяване на излишъка.

При отписване на задължения прихода се признава след изтичане на давностния срок или при наличие на други основания за отписване на задължение.

За глоби, неустойки, лихви прихода се признава след установяване на правото на тяхното получаване.

Друг аспект на счетоводната политика, свързана с текущото отчитане се отнася за разходите. Те се извършват във връзка с осъществяване на дейността на предприятието. Тук се включват основните производствени разходи, допълнителните разходи, а така също и финансовите разходи.

Разходите се отчитат като се спазва принципа на текущото начисляване.

Основните производствени разходи формират по-голямата част от разходите за основната дейност на дружеството. Те се делят преки и систематично начислявани непреки разходи. Предприятието формира критериите за групиране на разходите, като и начините за разпределение на непреките разходи. Себестойността на продукцията се определя от стойността на употребените материали, разходите за преработка и другите разходи, свързани с производството на съответната продукция

Допълнителните разходи включват административните разходи и разходите за продажби.

Административните разходи са свързани с управлението като цяло и не могат да се отнесат към определена дейност или производствено звено. База за разпределение на тези разходи е приходите от продажба на готова продукция.

Разходите за продажби включват разходите за товарене и разтоварване, митнически такси при износ, разходите за транспортиране на продукцията.

Финансовите разходи се формират от:

- разходи за лихви по краткосрочни редовни в левове и валута, лихви по дългосрочни редовен в левове и валута;

-отрицателни разлики от финансови операции;

-отрицателни разлики от промяна на валутни курсове;

Всички лихви по заеми се отчитат като текущ разход за периода, през който са извършени и не се капитализират.

Извънредни разходи са разходите, които са възникнали случайно или са резултат от събития извън обичайната дейност и не се очаква да възникнат отново в близко бъдеще. Това са разходите от природни бедствия и разходи по принудително отчуждаване на активи.

Текущите данъчни активи и пасиви за текущия и предходни периоди се признават по сумата, която се очаква да бъде възстановена от или платена на данъчните власти. При изчисление на текущите данъци се прилагат данъчните

Гая Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

ставки и данъчните закони, които са в сила или са в значителна степен приети към отчетната дата.

Задължението на дружеството за данъци от печалбата за текущия и предходни данъчни периоди се признава като задължения към бюджета (общините) до размера, до който не е погасено от дружеството.

Превишението на платените данъци от печалбата за текущия и предходни периоди, над дължимите се отразява като актив (данък за възстановяване).

Текущите данъчни разходи се включват в разходите за данъци за съответния период, като се намалява счетоводната печалба или се увеличава счетоводната загуба.

Отсрочените данъци отразяват всички временни разлики към датата на баланса, които възникват между данъчната основа на активите и пасивите и техните балансови стойности за целите на финансовото отчитане.

Във връзка със счетоводната политика по отношение на доходите за персонала трябва да спазват постановките на МСС19 Доходи на наети лица. Доходите на персонала включват краткосрочните и дългосрочни доходи, доходи при напускане и др.

В заключение могат да се направят следните изводи във връзка със счетоводната политика по отношение на текущото счетоводно отчитане:

- разработването на счетоводната политика изисква конкретизация на счетоводния модел на отчитане на активите и пасивите в съответствие с добрите практики в предприятието. Тя се основава на счетоводните принципи и изисквания, като е в синхрон с вътрешните правила и нормативи;
- това е икономически модел на счетоводното отчитане през определен отчетен период в съответствие с параметрите на икономическата обстановка;
- въпреки представените трактовки на модела на счетоводната политика за текущо счетоводно отчитане би могло да се спомене, че част от тях не се прилагат напълно в практиката.

Счетоводната политика е неделима част от цялостната социално-икономическа политика на предприятието. Тя отразява възможностите на счетоводството да осигурява достоверна информация за имущественото и финансовото състояние и постигнатите резултати от дейността. Тази информация се получава в резултат на годишното счетоводно приключване.

II

Счетоводството възниква, за да задоволява управлението на предприятието със специфичен вид информация, съществува като функция и средство на управлението, обособено е като структурно звено на управлението, развива се непрекъснато в съответствие с потребностите на управлението от счетоводна информация⁶ и е обект на управление. От особена важност са потребностите от

⁶ Вж. Димитров, М., Павлова, М. Теория на счетоводството. София, 2005, с. 15.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

счетоводна информация както на самото управление на предприятието, така и на външните потребители на такава информация. Поради това обстоятелство счетоводството не се ограничава само в метрифицирането на текущите сделки и събития, а предоставя и обобщена информация за имущественото и финансовото състояние на предприятието. По-конкретно това се отнася до изготвянето на Годишния финансов отчет (ГФО). Съставните части на този отчет, посочени в Счетоводен стандарт 1 от Националните стандарти за финансови отчети за малки и средни предприятия са:

- а) счетоводен баланс;⁷
- б) отчет за приходите и разходите;
- в) отчет за собствения капитал;
- г) отчет за паричните потоци;
- д) приложение.⁸

Изготвянето на ГФО има свои специфични особености както в теоретичен, така и в практически аспект. Проблемът е, че някои от тях или не се познават достатъчно, а в някои случаи биват неправилно пренебрегвани. По-конкретно тези особености се отнасят до формата на счетоводния баланс, неговото съдържание и предбалансовите дейности, свързани с изработването му.

Разглеждайки на първо място формата на счетоводния баланс пред неговото съдържание не означава, че се пренебрегва истината, че съдържанието е водещо навсякъде и във всичко, предхожда формата и е определящо пред нея. Тази обективна истина се вижда навсякъде в счетоводството. Това е изрично подчертано и в Закона за счетоводство, чл.4, ал.1, т.5, а именно: “предимство на съдържанието пред формата - сделките и събитията се отразяват счетоводно съобразно тяхното икономическо съдържание, същност и финансова реалност, а не формално според правната им форма.”⁹ Така представено това предимство се явява като основен принцип на счетоводната политика на нефинансовите предприятия по отношение на ГФО. Като се разсъждава върху изискването, че съдържанието е водещо спрямо формата, при изготвянето на счетоводния баланс не бива да се пренебрегва обаче ролята на формата за съдържанието. Това отнесено към счетоводния баланс ще рече, че формата не е пасивна към неговото съдържание, което се изразява чрез балансовия метод. Огромно е нейното значение за неговото разбиране („четене“). И още нещо - стига се до извода, че формата и съдържанието на счетоводния баланс се намират във взаимоотношение помежду си. Това ще рече, че самия счетоводен баланс като форма е технически инструментариум за нагледно представяне на активите и пасивите, а балансовия метод е негово съдържание. Подобна теза за отношение на форма и съдържание в счетоводството, но във връзка със счетоводното бюджетиране се застъпва и от други автори. Например Р. Кръстева – Христова, която счита, че: “Бюджетите са инструментариум за реализиране на бюджетирането, т.е. те са във взаимоотношение на “форма” и “съдържание”

⁷ Поради големия брой съставни части на Годишния финансов отчет (ГФО) в статията се разглеждат само особеностите на счетоводната политика при съставянето на счетоводния баланс.

⁸ Вж. <http://kontoconsult.com/dnl/1.pdf>, посл. посещение 29.10.2012 г.

⁹ Законал за счетоводството. ДВ. бр.98 от 16 Ноември 2001г., посл. изм. бр. 94, 2012 г.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

помежду си.¹⁰ Същността на формата на счетоводния баланс може да се дефинира като нагледно съпоставяне на двuasпектната същност на имуществото на предприятието с присъщите му две части – активи и пасиви. Това съпоставяне се извършва в логическа последователност – по степен на същественост. Според постановките на приложимите счетоводни стандарти сега се приема двустранната форма на счетоводен баланс.

В съдържанието на счетоводния баланс активите и пасивите трябва да се представят така, че стойностите им да са действителни и от тях обхватно и задълбочено да може да се преценява икономическото и финансовото състояние на предприятието.

Такова едно представяне на активите и пасивите като съдържание на счетоводния баланс има и съществено значение за изследване на баланса чрез методите на счетоводния анализ по групи и по балансови статии.

Балансовите статии, които по същество са редове на счетоводния баланс трябва да се съдържат в него, като бъдат обхванати в съответни раздели и групи. Интересното в случая е да се изясни върху какъв признак да се направи това. Обхватен и задълбочен анализ разкрива, че това трябва да се извършва по няколко признака. В актива разделите се обособяват върху признака обръщаемост на формата на въплъщение – в смисъл дали излизат след участието си в производствения процес с непроменена или променена такава. От това следва, че тези, които излизат с непроменена форма на въплъщение се отнасят като нетекущи активи в раздел „Б“, а онези с променена форма на въплъщение се отнасят като текущи активи в раздел „В“. Що се касае до групите, то те също е необходимо да бъдат обособени върху признака обръщаемост на формата на въплъщение, но от друга гледна точка – каква е тя – веществена, невеществена, парична или вземане. В пасива разделите трябва да се обособяват върху признака степен на изискуемост – т.е. колко по-бързо биха могли да бъдат изискани от контрагентите.

Съдържанието на счетоводния баланс макар и да е водещо спрямо неговата форма трябва да отговаря на определени изисквания, в противен случай баланса ще бъде само едно сумарно групирано представяне на активите и пасивите. Тези изисквания преди се представяха в приложимите счетоводни стандарти като общи и специални, докато в последния техен вариант общите не са посочени като такива, а специалните фигурират както преди. В теоретико-практически аспект според нас тези изисквания бихме могли да дефинираме като формални изисквания и изисквания по същество. Конкретизирани те могат да се представят по следния начин:

Формални изисквания:

1. Счетоводният баланс се съставя въз основа на информация за салдата по счетоводните сметки към 31 декември (или друга дата, към която се съставя счетоводният баланс);

2. Примерната схема на двустранната форма на счетоводен баланс е представена в приложение № 1, а едностранната форма-в приложение № 2 на СС 1 Представяне на финансови отчети¹¹;

¹⁰ Илиев, Г., Аверкович, Е., Симеонова, Р. и др. Управленско счетоводство. Свищов, 2012. с. 364.

¹¹ Вж. <http://www.odit.info/?s=2&i=449>, посл посещение 29.10.2012 г.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

3. Предприятията могат да добавят нови балансови статии, когато посочените не отговарят на съдържанието на дадена група активи или пасиви;

4. Предприятията не посочват балансови статии, за които липсва счетоводна информация;

5. Активите, пасивите и собственият капитал се посочват в счетоводния баланс по балансова стойност;

6. Статиите в отделните групи от съответните раздели на счетоводния баланс се подреждат по степен на същественост (значимост) за всяко предприятие;

7. Допълнителни балансови статии, раздели и междинни сборове могат да се представят в баланса, когато това се изисква в отделен счетоводен стандарт или когато това е необходимо за вярното и честно представяне на финансовото състояние на предприятието;

8. В статиите от актива и пасива на счетоводния баланс за разчети със свързани предприятия се посочват разчетите между предприятия, които отговарят на условията за свързани лица по СС 24-Оповестяване на свързани лица;¹²

9. Активите и пасивите по отсрочени данъци се представят съгласно изискванията на СС 12-Данъци от печалбата;¹³

10. Разходите за бъдещи периоди се посочват като дългосрочни или краткосрочни активи в зависимост от срока за признаването им като текущи разходи;

11. В статия “Други дългосрочни вземания” се посочват предоставените дългосрочни аванси, вземанията по финансов лизинг и други дългосрочни вземания;

12. В статия “Други краткосрочни вземания” се посочват вземанията, които не могат да се включат в останалите статии в групата, като: вземания от подотчетни лица; вземания по липси и начети; вземания от осигурителни предприятия; вземания по рекламации; лихви; вземания от други дебитори и други;

13. В статия “Блокирани парични средства” се посочват паричните средства, с които предприятието не може свободно да се разпорежда към датата на счетоводния баланс;

14. В статия “Парични еквиваленти” се посочват тези краткосрочни финансови активи, които отговарят на определението по СС 7 - Отчети за парични потоци;

15. В статия “Специализирани резерви” се посочват тези резерви, които се формират съгласно нормативни актове, отнасящи се за специфични предприятия или дейности;

16. Предприятието следва да определи своите дългосрочни лихвоносни задължения като дългосрочни, дори и когато те следва да бъдат уредени в срок до 12 месеца от датата на баланса, ако:

а) първоначалният срок за уреждане е бил по-дълъг от 12 месеца;

б) предприятието възнамерява да рефинансира задължението на дългосрочна основа, и

¹² П а к там.

¹³ П а к там.

Гая Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

в) намерението е подкрепено със споразумение за рефинансиране или за промяна в схемата на плащанията, сключено преди одобряването на финансовите отчети;

17. В статия “Други дългосрочни задължения” се посочват получените дългосрочни аванси, задълженията по финансов лизинг и други дългосрочни задължения;

18. Когато споразумението за кредит предвижда незабавна изискуемост, то се класифицира като краткосрочно, ако:

а) преди одобряването на финансовите отчети заемодателят се е съгласил да не изисква плащане като последица от нарушаване на условията, и

б) няма вероятност да възникнат нарушения на изискването в срок до 12 месеца от датата на баланса;

19. Приходите за бъдещи периоди и финансиранята се посочват като дългосрочни или краткосрочни пасиви в зависимост от срока на признаването им като текущи приходи;

20. В групата “Приходи за бъдещи периоди и финансиранята” към раздел “Краткосрочни пасиви” се включват и ценовите разлики по липси и начети;

21. Отрицателните величини в счетоводния баланс са: отрицателната репутация; невнесенният капитал; изкупените собствени акции, непокритата загуба и загубата от текущия период. Когато е предвидено в счетоводен стандарт, резервът от последващи оценки на активите и пасивите може да бъде отрицателна величина;

22. В счетоводния баланс разделите се обозначават с главни букви, групите – с римски цифри, а статиите – с арабски цифри.;

23. Стойността на активите, посочена в баланса, се определя като разлика между отчетната им стойност и коректива, отнасящ се за тази стойност;

24. Малките предприятия, определени със закон, могат да съставят счетоводен баланс само по раздели и групи.¹⁴

Изисквания по същество:

1. Аналитичност – заключава се в пресечната точка на интересите на потребителите на информацията от баланса – на предприятието като създател и външните контрагенти като нейни потребители;

2. Пълнота – счетоводният баланс има информационна значимост, ако е пълен. От него следва да се вижда всичко, което е резултат на систематично водено счетоводство. Недопустимо и скриването или сливането на части от счетоводния баланс;

3. Яснота – от съществено значение е един счетоводен баланс да бъде ясен с употребената в него терминология. Всяка балансова статия трябва максимално да покрива значението на това, което показва;

4. Вярност – изисква се баланса да отговаря на три предписания – относно оценката на активите и пасивите, данните да са от редовно записани счетоводни статии и да се подкрепени с достоверни и законово оформени счетоводни документи;

¹⁴ Цит. <http://www.odit.info/?s=2&i=449>, посл посещение 29.10.2012 г.

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

5. Последователност – всеки счетоводен баланс съдържа информация за имущественото и финансовото състояние на предприятието към даден момент, който обичайно е 31.12., но ако трябва да се проследи имущественото и финансовото състояние на предприятието в процес на развитие, необходимо е да се вземат данни от счетоводните баланси в последователен ред на съставяне;

6. Единство – когато предприятието има структурни подразделения, които в различна степен са обособени в счетоводно отношение, то тогава се налага съставянето на консолидиран счетоводен баланс.

Изработването на счетоводния баланс е обхватна по съдържание и сложна за изпълнение счетоводна работа. То протича през определени етапи, дейностите на които са логически свързани по между си и са взаимно обусловени.

Предбалансовите дейности са цял комплекс и всяка от тях се осъществява във времето. Това обикновено е месец декември, когато се провежда инвентаризация за нуждите на Годишното счетоводно приключване във връзка с изготвянето на Годишния финансов отчет.

На практика Годишното счетоводно приключване като единен процес е съдържание на предбалансовите дейности.

С оглед предбалансовите дейности да бъдат изпълнени навреме и в логическа последователност е необходимо:

1. Главният счетоводител да състави План-график за годишното счетоводно приключване. Той трябва да съдържа предбалансовите дейности, които по същество са етапи на годишното счетоводно приключване със сроковете и лицата-изпълнители. Ако е записано в счетоводната политика този график се представя на ръководителя на предприятието за утвърждаване, а при необходимост се издава и Заповед;

2. Главният счетоводител да проведе инструктаж на материално-отговорните лица, на счетоводителите и други лица;

3. Привеждане в пълен порядък на подлежащата на осчетоводяване първична счетоводна документация;

4. Главният счетоводител като организатор и ръководител на годишното счетоводно приключване следва да предприеме мерки за пълно съгласуване в работата като цяло и по отделни предбалансови дейности;

5. Годишното счетоводно приключване се осъществява във времето като единен и цялостен процес по единна методика както в предприятието, така и в неговите структурни звена.

Най-съществените предбалансови дейности обобщено могат да се сведат до:

1. Инвентаризация на активите и пасивите;

2. Установяване и осчетоводяване на разликите от обезценка на материалните запаси, паричните средства във валута, вземанията и задълженията във валута;

3. Разпределяне и отнасяне на разходите от гр. 60 разходи по икономически елементи, ако е възприета практиката за тяхното натрупване през отчетния период и отнасянето им по функционално предназначение в края на отчетния период;

4. Установяване на дебитните обороти по събирателно-разпределителните сметки;

Галя Иванова-Кузманова, Калин Йоновски

5. Обобщаване на разходите за дейностите и калкулиране на фактическата себестойност на продукцията, работата и услугите и ако е необходимо да се коригира тяхната ориентировъчна оценка, при положение, че е възприета такава практика;

6. Приключване на сметките за финансовите разходи и приходи и за извънредните разходи и приходи, когато е възприето тяхното натрупване през годината и отнасянето им във финансовия резултат в края на отчетния период;

7. Приключване на сметките за приходите от дейността, ако за тях не е възприета практиката за тяхното натрупване през годината и отнасянето им във финансовия резултат в края на отчетния период;

8. Установяване на оборотите и салдата в главната книга и съставянето на предварителна оборотна ведомост.

От казаното дотук може да се обобщи, че изготвянето на Годишния финансов отчет (ГФО) на нефинансовите предприятия е както трудоемък, така и продължителен процес. Той се явява заключителен етап на прилаганата от тях счетоводна политика. В същото време счетоводната политика и изготвянето на ГФО са в постоянна и неразривна връзка помежду си. Следва да се отбележи, че повечето от разгледаните особености се познават в практиката, но поради обективни и субективни причини не се прилагат.

В резултат на извършеното изследване се достига до следните изводи и заключения:

- направен опит за разкриване на проблемите, свързани с ограничителните моменти и специфичните особености, върху които се изгражда счетоводната политика по отношение на текущото и периодично счетоводно отчитане;

- счетоводната политика на предприятието е съобразена с фазите на икономическия цикъл и съдържа всички необходими мерки за вземане на адекватни управленски решения;

- счетоводната политика на предприятието е съвкупност от инструментариум, чрез който се реализират конкретни практически действия, като с това тя се явява ръководно начало при текущото управление на дейността на предприятието;

- законосъобразността и целесъобразността са в основата на моделирането и практическото прилагане на индивидуалната счетоводна политика по отношение на активите и пасивите;

- счетоводната политика е неразделна част от вътрешните нормативни документи, като е в съответствие с действащото законодателство.

В заключение считаме, че прилагането на счетоводната политика по отношение на текущото и периодичното счетоводно отчитане на нефинансовите предприятия е от съществено значение за счетоводството, което като информационна система създава обхватна по вид, актуална по време и разрезна по съдържание информация, необходима на потребителите за вземане на оптимални управленски решения.

Използвана литература:

1. **Димитров, М., Павлова, М.** Теория на счетоводството. София, 2005, с. 15.
2. **Илиев, Г., Аверкович, Е., Симеонова, Р.** и др. Управленско счетоводство. Свищов, 2012. с. 364
3. Закон за корпоративното подоходно облагане. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 105, 2006, посл. изм. бр. 94, 2012 г.
4. З а к о н за счетоводството. ДВ. бр. 98 от 16 Ноември 2001г., посл изм.. бр. 94, 2012 г.
5. СС 4 Отчитане на амортизациите. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 30, 2005, посл. изм. бр. 86, 2007 г.
6. СС 16 Дълготрайни материални активи. // Д ъ р ж а в е н вестник, № 30, 2005, посл. изм. бр. 86 , 2007 г.
7. <http://kontoconsult.com/dnl/1.pdf>, посл. посещение 29.10.2012 г.
8. <http://www.odit.info/?s=2&i=449>, посл. посещение 29.10.2012 г.
9. [.http://www.schetovodstvo.info/files/down/329-nss_4.doc](http://www.schetovodstvo.info/files/down/329-nss_4.doc), посл. посещение 29.10.2012 г.
10. http://www.schetovodstvo.info/files/down/337-nss_16.doc, посл. посещение 29.10.2012 г.